

Emine Semiye Külliyyatına Bir Katkı: “Hudut” Hikâyesi

A Contribution to the Emine Semiye Collection: “Hudut” Story

Yavuz Sinan ULU¹

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

¹ Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep, Türkiye.
uluyavuzsinan@gmail.com

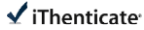
Geliş Tarihi/Received: 01.06.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 22.08.2025

Atıf/Cite this article:

Ulu, Y. S. (2025). Emine Semiye Külliyyatına Bir Katkı: “Hudut” Hikâyesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (23), 121-133.

This article checked by

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Öz

Bu çalışmada, Osmanlı kadın hareketinin öncülerinden ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden Emine Semiye'nin 1912 yılında *Donanma Mecmuası*’nda yayımlanan “Hudut” hikâyesine odaklanılarak yazarın külliyyatına bir katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda hikâye, yapı ve tema unsurları açısından analiz edilmiş ve eserin Emine Semiye'nin edebî şahsiyeti ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk hikâyeciliğindeki yeri ve önemi irdelenmiştir. Balkan Savaşları sırasında Etfal Hastanesinde görev yapan Emine Semiye'nin; vazifesi sırasındaki duygu, düşünce ve gözlemlerinden hareketle kurgulanan, vatanseverlik ve kadın kimliği izleklerinin işlendiği hikâye, yazarın özyaşam öyküsünden esinlenilmesi ve Balkan Savaşları'nın cephe önü ve cephe gerisindeki yansımalarını içermesi açısından dikkat çekicidir. Hayal ve hakikatin, gerçek ve rüyanın iç içe geçtiği hikâye hem savaşların toplumsal ve bireysel boyutunu yansıtmaları hem de II. Meşrutiyet Dönemi'nde ataerkil yapı içinde kadının toplumdaki konumunu, erkeklerin kadına ön yargılı yaklaşımını ve kadınların varoluş mücadelesini irdemesi açısından dönemin fikir hayatına ayna tutar. Emine Semiye ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi adına çalışmanın ek kısmında hikâyenin çeviri yazısına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı, Emine Semiye, “Hudut” Hikâyesi, Kadın Kimliği, Vatanseverlik.

Abstract

This study aims to contribute to the author's corpus by focusing on the story “Hudut” by Emine Semiye, one of the pioneers of the Ottoman women's movement and a prominent figure in the Turkish literature of the Second Constitutional Monarchy Period, published in 1912 in *Donanma Mecmuası*. In this context, the story was analyzed in terms of structure and theme elements, and the literary personality of Emine Semiye and the place and importance of the work in the Turkish storytelling of the Second Constitutional Monarchy Period were examined. The story, which is based on the feelings and observations of Emine Semiye, who served in the Etfal Hospital during the Balkan Wars, and which deals with the themes of patriotism and female identity, is remarkable in that it is inspired by the author's own life story and includes the reflections of the Balkan Wars in front of and behind the front lines. The story, in which imagination and reality, reality and dream are intertwined, mirrors the intellectual life of the period in terms of reflecting the social and individual dimension of the wars and analyzing the position of women in society within the patriarchal structure, men's prejudiced approach to women and women's struggle for existence during the Constitutional Monarchy Period II. In order to be a source for future studies on Emine Semiye, the translation of the story is included in the appendix of the study.

Keywords: Turkish Literature of the Second Constitutional Era, Emine Semiye, “Hudut” Story, Female Identity, Patriotism.

Giriş

Bu çalışmanın amacı, Modern Türk Edebiyatı'nın ilk kadın yazarlarından biri olan; roman, hikâye, hatırat, makale gibi birçok türde eserler kaleme alan ve özellikle kadınların eğitimi ve sosyal hayattaki görünümü hususunda gazete ve dergilerde yazılar yayımlayan, derneklere çalışmalar yürüten, edebî faaliyetlerinin yanı sıra İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Osmanlı Demokrat Fırkası'ndaki siyasi faaliyetleriyle Osmanlı kadın hareketinin önde gelen simalarından biri olan Emine Semiye'nin (1864-1944)¹ külliyatına bir hikâye kazandırmak ve yazarın hikâyeci kimliğine katkı sunmaktır. Literatürde Emine Semiye'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserlerine dair birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların en kapsamlısı Kurnaz (2008), Kaymaz (2009), Karaca (2010) ve Bulut'a (2022) aittir; ancak yazarın eserlerinin ve fikir dünyasının ayrıntılı bir şekilde analiz edildiği bu çalışmaların hiçbirinde “Hudut” hikâyesine rastlanmamıştır.

Roman, hikâye, deneme, makale, mektup ve gezi yazısı türlerinde eserler veren Emine Semiye'nin “Hudut” hikâyesi haricinde “Bir Müttehassisenin Tefekkürâtı”, “Hiss-i Rekabet”, “Havf”, “Felaket”, “Zekâvet”, “Bir Gecelik Gelin”, “Hamza Bin Zübeyr”, “Bir Osmanlı Kahramanı Daha! Hüseyin”, “Bir Damla Kan Bir Damla Gözyaşı”, “Emin”, “Kıymet-i Nisvîyet”, “Taş Hatun”, “Emir Çoban Kızları Yahut İki Kadında Aynı Talih: Bağdat Hatun”, “Dilşat Hatun”, “Yüreği Yanık Valide”, “Yetmişlik Gelinle Seksenlik Güvey”, “Cumur Subayları” başlıklı on yedi hikâyesi mevcuttur. Yazar ilk hikâyesi “Bir Müttehassisenin Tefekkürâtı”nı, 1895 yılında Emine Vahide müstearıyla *Hanımlara Mahsus Gazete*'de yayımlamıştır. *Terbiye-i Etfâle Ait Üç Hikâye [Havf, Felaket ve Zekâvet]*, *Emir Çoban Kızları Yahut İki Kadında Aynı Talih: Bağdat Hatun ve Dilşat Hatun* yazarın el yazısıyla kitaplaştırılmış hikâyeleridir (Karaca, 2010: 159). Çocukların terbiyesi, eğitim, aşk, evlilik, kadın kimliği, vatan sevgisi, tarih ve millî bilinç Emine Semiye'nin hikâyelerinde en çok öne çıkan konulardır.

Yukarıda ismi geçen hikâyelere ek olarak yazarın külliyatına kazandırılması amaçlanan “Hudut” hikâyesinin ayrıntılarına geçmeden önce eserin fıkırsel arka planını oluşturan II. Meşrutiyet Dönemi'nin siyasi ve sosyal şartlarına ve Osmanlı kadın hareketinin yükseliş sürecine değinmek gerekir. Modern düşüncenin güç kazanmasıyla birey ve insan hakları kavramları önem kazanmış, özellikle Fransız İhtilali'nden sonra Batı'da toplumun hemen her kademesinde başlayan değişim hareketi çok geçmeden “eşitlik”, “özgürlük” ve “adalet” kavramları merkezinde kadının ailede, kamusal alanda, iş hayatındaki varlığının ve konumunun tartışmaya açılmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca Sanayi İnkılabı ile birlikte değişmeye başlayan yaşam biçimi, artan tüketimle iş gücü ihtiyacını karşılama isteği ve kentleşmenin hız kazanması da kadına yönelik gelenekselleşmiş yaklaşımların sarsılmaya başlamasına sebebiyet vermiştir. Batı'da yaşanan bu gelişmeler kısa süre sonra Osmanlı'ya da sirayet etmiştir. Toprak'a göre “Batı'nın burjuva yaşam biçimi ve tüketim örüntüleri Osmanlı'yı da kuşatmış, bir yandan sanayileşmenin gündeme getirdiği maddi kültür, öte yandan Osmanlı'yı yörüngesine çeken “özgürlük” ve “eşitlik” ilkeleri kadın ve aileyi Osmanlı'nın ana sorunsallarına dönüştürmüştür” (2015: 1). Türk aydınları tarafından çağdaşlaşma sürecinin hız kazandığı 19. yüzyılla birlikte eğitim, aile ve evlilik kurumu başta olmak üzere birçok alanda kadının yeri ve önemi irdelenmeye, cariyelik gibi çağın gerisinde kalan birçok uygulama eleştirilmeye başlanmıştır. Toplumun yarısını oluşturan ve annelik yönüyle çocukların ve gelecek nesillerin yetişmesinde büyük pay sahibi olan kadınları cahil bırakarak ve kısıtlayarak modern bir toplum inşa edilemeyeceği fikri, radikal bir söylemle olmasa da devrin ve toplumun şartları gözetilerek dile getirilmiştir.² Tanzimat ve II. Meşrutiyet Dönemi aydınları, “Osmanlı toplumunun modernleşen eğitim ve sosyal kurumlarından yararlanan erkeklerin ulaştığı gelişim düzeyine kadınların da aynı

¹ Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı ve Fatma Aliye'nin kız kardeşi olan Emine Semiye, 1864 yılında İstanbul'da doğmuştur. Özel derslerle başladığı öğrenim hayatına Paris'te ve İsviçre'de devam eden yazar, özellikle psikoloji ve sosyoloji alanlarına odaklanmıştır. İki kez evlenen ve bu evliliklerinden üç çocuğu bulunan Emine Semiye, 1944 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Siyasetçi, gazeteci, aydın ve yazar kimlikleriyle Türk edebiyatı ve fikir hayatında adından söz ettiren bir isim olan Emine Semiye'nin beş romanı, üç hikâye kitabı, üç makale kitabı, bir gezi kitabı, bir matematik kitabı, çok sayıda makale ve mektupları mevcuttur. “Romanları yayımlanma tarihine göre şöyle sıralanabilir: *Bikes, Mükâfat-ı İlahiye, Muallime, Sefalet ve Gayya Kuyusu*’dur. Hikâye kitapları; *Terbiye-i Etfâle Ait Üç Hikâye, Emir Çoban Kızları ve Dilşad Hatun*’dur. Makale kitapları; *Selanik Hatıraları, Hürriyet Kokuları ve Hanımlara Mahsus Gazete*’de çıkan makalelerinin toplandığı *İktifat* ve gezi kitabı *Kalem Tecrübeleri*’dir. *Hülasa-i İlm-i Hesap* ise Emine Semiye'nin ilkökul seviyesindeki okullarda okutulmak üzere hazırladığı bir matematik kitabıdır. [Bu kitap] aynı zamanda yazarın kaleme aldığı ilk eser olma özelliğine sahiptir.” (Karaca, 2019).

² Aydın ve yazarların bu konuya olan ilgi ve hassasiyetini Tanzimat Dönemi'nde yazılan ilk romanlarda görmek mümkündür. Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-u Talat ve Fitnat*, Namık Kemal'in *İntibah*, Samipaşazade Sezai'nin *Sergüzeşt*, Ahmet Mithat Efendi'nin *Esaret ve Felatun Bey ile Rakım Efendi*, Nâbizâde Nâzım'ın *Zehra*, Fatma Aliye'nin *Muhâdarât* romanları, kölelik ve esaret meselesinin birey ve toplum açısından yol açtığı sorunlara odaklanan eserlerdir. Yazarların kölelik ve esaret konusuna olan ilgisi Tanzimat Dönemi ile sınırlı kalmamış, Servet-i Fünûn Dönemi'nde de yazarlar bu konuda eserler yazmaya devam etmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'in “Ferhunde Kalfa” ve “Onu Beklerken” hikâyeleri metalaştırılan kadınların yaşadığı trajik olayları merkeze alan metinlerdir.

şekilde ulaşmasını engelleyen koşullar olduğunu görerek erkeklere kıyasla kadınların ciddi ölçüde geri kaldıklarını vurgulamış ve modernleşen dünyaya erkekler gibi ayak uyduramadıklarını görerek buna çözüm önermeye çalışmışlardır” (Sancar, 2014: 84). Bu çalışmalar Batı’da yaşanan gelişmeler ve Osmanlı’da çağdaşlaşma sürecinin hız kazanmasının da etkisiyle birtakım somut adımların atılmasını sağlamıştır. Yeni açılan okullar, süreli yayınlar ve dernekler Osmanlı’da kadın kimliği konusunda yaşanan gelişmelerin doğrudan yansıdığı alanlardır. *Terakki-i Muhadderât, Vakit yâhud Mürebbi-i Muhadderât, Âyine, Âile, İnsâniyet, Hanımlar, Şükûfezâr, Mürüvvet, Parça Bohçası, Hanımlara Mahsus Gazete, Hanımlara Mahsus Malûmât, Demet, Mehâsin, Kadın, İnci* ve *Kadınlar Dünyası* Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadarki süreçte çıkan ve kadınların birçok konuda bilinçlenmesini ve sorunlarına çözüm bulmayı amaçlayan süreli yayınlardır.³ Çakır’a göre,

“Kadınlar basın yoluyla gerek kendilerini gerekse Batılı kadınları tanıma olanağı buldu. Amaç kadının kendini tanıması, başka dünyaların yaşam biçimlerinin olduğunun farkına varmasıydı. Haklarıyla, yaşam biçimleriyle kadının, kadınlar tarafından yeniden tanımlanmasına çalışıldı. Kadının sadece anne ve eş kimliklerine değil, çeşitli kimlik ve rollere sahip olması gerektiği vurgulandı. Yeni kadın imajının önce kadınlara tanıtılması, daha sonra toplumun tümüne yaygınlaştırılması amaçlandı. Toplumun çeşitli kesimlerinden gelen kadınlara, taleplerini ve değişmesini istedikleri konuları açıklamaları için fırsat verildi. Dergilere gönderilen yazılarla kadınlar kendilerini ifade edebildiler. Haklarını kazanabilmek için harekete geçtiler” (2013: 406).

Çakır’ın altını çizdiği bu gelişmeler dergi ve gazetelerle sınırlı kalmamış, çoğu kadınlar tarafından, kadınların sorunlarını çözmek ve kadın hakları konusunda farkındalık yaratmak başta olmak üzere kadınlar arasında yardımlaşmayı ve dayanışmayı güçlendirmek, ihtiyaç sahibi kadın ve çocuklara yardımda bulunmak, cephe gerisinde yaşanan mağduriyetleri gidermek amaçlarıyla birçok dernek ve teşkilat kurulmuştur. Nisvân-ı Osmaniye İmdat Cemiyeti, Cemiyet-i Hayriye-i Nisvâniye, Teâlî-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi, Hilâl-i Ahmer Hanımlar Dârüssinâası, Şişli Cemiyet-i Hayriye-i Nisvâniyesi, Teâlî-i Nisvân Cemiyeti, Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği, Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi, Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti, Teâlî-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti, Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti, Şehit Ailelerine Yardım Birliği ve Bîkes Ailelere Yardımcı Hanımlar Cemiyeti bu derneklere aittir. Bu sürece katkıda bulunan öncü isimlerden biri de Emine Semiye’dir. Edirne Balık Pazarı’nda askerlerin perişan hâlini görünce çok üzülen Emine Semiye, onlara maddi destek sağlama amacıyla 1908’de Edirne’de Hidmet-i Nisvân Cemiyet-i Hayriyesi’ni kurmuştur⁴ (Kurnaz, 2008: 128). Kuruluş amacı, “arslan yürekli asker kardeşlerimizin ihtiyaçlarını karşılamak ve diğer hayır işlerinde bulunmak” şeklinde açıklanan cemiyet, askerlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ek olarak Türk kadınlarının iş hayatına katılması, kılık kıyafetlerinin düzeltilmesi gibi çeşitli alanlarda da hizmet göstermiştir (Usta, 2016: 18-19).

Kadınların eğitim, ekonomi, hukuk alanlarında ve kamusal alanda hak ettiği konuma yükselmesi için çalışmalarını sürdüren derneklerin gayretleri, çok geçmeden kadınların eğitim hakkından yararlanmaları için çeşitli adımların atılmasında pay sahibi olmuştur. Sultan II. Abdülhamit Dönemi’nde açılan Füyûzât-ı Hamidiye mektebini, 1913 yılında açılan ve ilk kız lisesi olan İstanbul Kız Lisesi izlemiştir. Daha sonra Çamlıca, Erenköy ve Kandilli kız liseleri açılmış, 1914’te Darülfünunda kız öğrencilere ders vermeye başlanmış, 1915 yılında kadınlara haftada dört gün olmak üzere düzenli konferanslar vermeye başlanmış, aynı yıl ilk defa İstanbul Edebiyat Fakültesinde kızlar ile erkekler beraber yüksek öğrenim görmeye başlamıştır. Kız öğrencilerin eğitim için yurtdışına gönderilmesi ve çeşitli meslek dallarında kızlar için yeni okulların açılması ve kadınların memuriyet hayatına başlamaları II. Meşrutiyet Dönemi’nde gerçekleşmiştir (Kurnaz, 1997). Yaşanan tüm bu gelişmeler, Cumhuriyet Dönemi’nde hız kazanmış ve II. Meşrutiyet Dönemi, birçok alanda olduğu gibi kadın hakları konusunda da Cumhuriyet Dönemi için hazırlık evresi olmuştur.

II. Meşrutiyet Dönemi’nin siyasi ve sosyal şartları hem Osmanlı kadın hareketini hem de dönemin hâkim edebî anlayışı olan Millî Edebiyat’ın şekillenmesinde rol oynamıştır. Bir başka deyişle II. Meşrutiyet Dönemi’nde yaşanan savaşlar ve devrin şartları, yazarları besleyen ve eserlerin kurgusunu şekillendiren ana kaynaktır. Osmanlı Devleti’nin hızla yıkıma doğru sürüklendiği bir dönem olan II. Meşrutiyet Dönemi, çağdaşlaşma sürecindeki gecikme, acelecilik, plansızlık ve

³ Emine Semiye, *Kadın ve İnci* dergilerinde başyazarlık yapmıştır (Kurnaz, 2008: 56).

⁴ Kurnaz’ın aktardığı bilgilere göre, “Cemiyetin Başkanı Emine Semiyye, ikinci başkanı Madam Fındıklıyan, sekreteri Dilber Hanım’dır. Cemiyetin 10 Müslim, 6 gayrimüslim üyesi vardır. Ayrıca yardım toplamakla görevli memurları da bulunmaktadır. Üyeleri şu isimlerden oluşmaktadır: Hâkim Bey’in haremî hanım, Vilayet İdare Meclisi üyelerinden Salih Bey’in haremî hanım, Müftü Efendi’nin gelini Hoca Hanımefendi, Karaağaç Belediye Müdürü Mehmet Bey’in haremî hanım, Evrak Müdürünün haremî hanım, Mirliya Cevdet Paşa’nın haremî hanım, Mesut Paşa’nın haremî hanım, Ferik Âkil Paşa’nın gelini hanım, Hamidiye Alayı kaymakamlarından Tevfik Bey’in haremî hanım ve İstihkam Binbaşısı ... Efendi’nin haremî hanım, Madam Tatusyan, Madam Menziliyan, Madam Bahor Mitriyani, Madam Şapat Alfuvadiş, Madam Altunalmaz, Madam Karabidi” (2008: 128-129).

zihinsel dağınıklığın da etkisiyle Balkan Savaşları'nda ve Birinci Dünya Savaşı'nda ağır yenilgilerin alınmasına neden olmuştur. Çok geçmeden İstanbul ve Anadolu'nun büyük bir kısmı işgale maruz kalmış; zihinsel parçalanma, nihayetinde fiziksel parçalanmaya dönüşmüştür. Anadolu'da Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlayan Milli Mücadele 23 Nisan 1920'de açılan TBMM ile kurumsal bir kimlik kazanırken, elde edilen zaferlerle işgalden kurtarılan vatan toprağı 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla yeni bir Türk devletinin kuruluşuna zemin hazırlamıştır. Jusdanis'e göre milliyetçiliğin nihai misyonu özerk bir devletin kurulması ve pekiştirilmesidir (Jusdanis, 2018: 60). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Türk milliyetçiliği nihai misyonunu gerçekleştirmiş; II. Meşrutiyet Dönemi'nden Cumhuriyet'e sirayet eden Türkçülük, halkçılık ve çağdaşlaşma fikirleri devletin idari, ekonomik, eğitim, kültür ve sanat politikalarının şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Millî Edebiyat akımı; 1908-1923 yılları arasında kültür, dil, sanat, edebiyat, politika, gündelik yaşantı alanlarında şekil ve içeriğini Türk'e göre duyuş ve düşünüşün belirlediği edebiyat ürünlerinin toplamının ortaya koyduğu harekettir (Çetin, 2021: 115). II. Meşrutiyet Dönemi'nde Türk dünyasından gelen aydınların da etkisiyle öne çıkan Türkçülük fikrinin edebiyata yansması olan, kuramsal temelleri Tanzimat Dönemi'nden itibaren atılmaya başlanan,⁵ ilk dikkat çekici örneklerini Mehmet Emin Yurdakul'un *Türkçe Şiirler*'iyle veren ve 1905'teki hece-aruz tartışmalarıyla sesini duyurmaya başlayan Millî Edebiyat anlayışı, "Yeni Lisan" makalesi ile kapsamlı bir edebî akıma dönüşmüştür. 1911 yılında Selanik'te yazar kadrosunda Ömer Seyfettin'in, Ziya Gökalp'ın, Ali Canip Yöntem'in bulunduğu *Genç Kalemler* dergisinde yayımlanan "Yeni Lisan" makalesi, Millî Edebiyat anlayışının temel ilkelerini bildiren metindir (Bozdoğan, 2007: 265). Dildeki millîleşmeyle sanattaki millîleşmeyi amaçlayan, taklitçiliği eleştiren, halkı, millî kültürü, millî-manevi değerleri ve Anadolu'yu önceleyen Millî Edebiyat anlayışı Türkçülük fikrinin güçlenmesine paralel olarak gittikçe etki alanını genişletmiştir. Anadolu; coğrafi güzellikleri, tarihi, insanları, sorunları ve eksikleriyle Türk milletinin vatanı olarak eserlere konu edilmiştir. Bu bölümde ana hatlarıyla sınırları çizilen Millî Edebiyat anlayışı, Cumhuriyet Dönemi'nde Anadolu'yu ve Türk halkını merkeze alan Memleket Edebiyatı olarak devam etmiştir (Ulu, 2022: 18-20).

Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Anlamacı/yorumlayıcı yaklaşıma dayanan nitel araştırma, yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırmanın veri analiz tekniklerinden içerik analizinden faydalanılacaktır. İçerik analizi, "kalıpları, temaları, önyargıları, anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması" tekniğidir (Berg ve Lune, 2015: 380). Bu teknik bağlamında çalışmada Emine Semiye'nin "Hudut" hikâyesi; olay örgüsü, bakış açısı ve anlatıcı, zaman, mekân, kişiler ve temalar başlıkları altında karşılaştırılacak ve analiz edilecektir.

Yapı Unsurları

Donanma Mecmuası'nın⁶ Ekim 1912'de çıkan 31. sayısında yayımlanan eser, Karaca'nın Ressam Naciye Neyyal'in hatıralarından aktardığı bilgiye göre Balkan Savaşları sırasında bir süreliğine Etfal Hastanesinde hemşirelik yapan⁷ Emine Semiye'nin bu vazifesi sırasında yazılmış ve yayımlanmıştır. Bu yönüyle eser, otobiyografik hikâye türünde yazılmıştır.⁸

⁵ Namık Kemal'in 1866 yılında neşredilen "Lisan-ı Osmanînin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmildir" ve Ziya Paşa'nın "Şiir ve İnşa" makaleleri Tanzimat Dönemi'nde Millî edebiyat anlayışının ilk izlerinin görüldüğü yazılardandır.

⁶ Osmanlı Devleti'ni donanma konusundaki eksikliklerine dikkat çekmek ve donanmayı güçlendirmek amacıyla 1909 yılında kurulan Donanma Cemiyeti'nin yayın organı olan *Donanma Mecmuası*, Mart 1910 ile 1 Mart 1919 tarihleri arasında 191 sayı ve 1 adet fevkalade nüsha olmak üzere toplamda 192 sayı olarak yayımlanan bir süreli yayındır. Bir sanat ve edebiyat dergisi olarak kurulmasa da mecmuanın yazar kadrosunda çok sayıda yazar ve şair yer alır. Ahmet Rasim, Mehmet Rauf, Abidin Daver, Ali Rıza Seyfi, Mithat Cemal (Kuntay), Celal Sahir, Enis Behiç, Aka Gündüz, Halit Fahri, Hakkı Tarık (Us), Hüseyin Kazım (Kadri) mecmuada öne çıkan isimlerdendir. Ayrıntılı bilgi için bk. (Çakmaktepe, 2002).

⁷ Karaca'nın aktardığı bilginin ayrıntıları şöyledir: "Balkan Harbi esnasında Emine Semiye ve Emine Seniye Hanımlar Etfal Hastanesindeki yaralılara bakmak istemişler ve bir kolayını bulup hastahaneye yazılmışlardı. Emine Semiye'yi İttihatçı olması nedeniyle önce hastaneye almak istemezler. Fakat yine de bir çaresini bulup hastaneye girer. Sonra yine kendi isteğiyle hastaneden ayrılarak Avrupa'ya gitmek ister. Emine Semiye'nin hemşireliği bırakarak Avrupa'ya gitme isteğinde muhtemelen İttihat ve Terakki'nin gizli faaliyetlerine katılması üzerine tutuklanma ihtimalinin ortaya çıkması etkili olmalıdır." (2010: 65).

⁸ Emine Semiye'nin eserleri, yazarın hayatından önemli ölçüde izler taşımakla birlikte yazarın biyografisine dair bilinmeyen ve/veya eksik kalan noktaları tamamlamak için de yararlanabilecek kaynaklardır. Emine Semiye'nin romanlarında biyografisinin izlerini araştıran Şahika Karaca, yazarın eserlerindeki biyografik unsurların yoğunluğunu, edebî eserlerin "ataerkil sistemin gündelik yaşamdaki sınırlılıklarından kurtulabilmek için kadın yazarlara kendini ifade etme özgürlüğü" vermesine bağlamaktadır (2017: 698). Karaca'nın, Emine Semiye'nin "Emin" hikâyesindeki biyografik

Otobiyografik hikâye, yazarın öz yaşam öyküsünden esinlenilerek kurgulanan, bir başka deyişle yazarın yaşamından izler taşıyan hikâyelerdir. Bu doğrultuda hikâye, eserin başkışısı de olan “ben-anlatıcı” aracılığıyla okura aktarılmaktadır. “Kurmaca metinlerdeki ben, metnin kişilerinden biri olarak kabul edilir ve yazarla özdeş değildir ama söz konusu eser bir özyaşamöyküsü olduğunda metindeki ben, gerçek yazarla birleşir (Gökalp Alpaslan, 2016: 77). Gökalp Alpaslan’ın özyaşamöyküsündeki “ben” ve yazar arasında kurduğu bağlantıdan hareketle hikâyedeki anlatıcının, eserin yazarı Emine Semiye olduğu söylenebilir.

Kahraman bakış açısı ve anlatıcının anlatıdaki en önemli işlevi, anlatı kişinin duygu ve düşüncelerini, iç dünyasını samimi ve içten bir şekilde anlatma imkânı sunmasıdır. Anlatıcının hissettikleri, arada kalmışlığı, etrafındakilerle paylaşmadığı duygu ve düşünceler kahraman anlatıcının anlatma imkânı sayesinde okuyucuya aktarılır ve okuyucuyla başkışı arasında samimi, aracısız ve doğrudan bir bağ kurulur. Kurulan bu bağ da eserin izleksel kurgusunun ve fikir dünyasının okuyucu tarafından daha kolay ve etkili bir biçimde anlaşılmasını sağlar. “Hudut” hikâyesinde kahraman konumunda yer alan anlatıcı, başkışının mücadelecî ruhunu, cesaretini, düşmana karşı nefretini ve bir kadın olarak erkek egemen bir toplumda hissettiklerini açık ve samimi bir şekilde ifade eder. Eserin önemli bir bölümünün rüyadan oluşması, yazarın neden “ben-anlatıcı”yı tercih ettiği sorusuna açıklık getirirken, bu husus aynı zamanda eserin başkışısı olan anlatıcının eserdeki konumunu ve okurla kurduğu bağı güçlendirmektedir.

Etfal Hastanesinde çalışan ben-anlatıcının gördüğü rüya merkezinde şekillenen hikâye şu üç ana olay halkasından oluşur: başkışının düşmanla savaşmak üzere yolculuğa başlaması, yolculuk sırasında düşman askerleriyle mücadele etmesi ve rüyadan uyanıp erkek ve kadın kimliğine dair sorgulamalar yapması. Bu ana olay halkalarının ayrıntıları ise şöyledir:

Hikâye, Türk ordusuyla düşman ordusu arasında yaşanan sıcak çatışma ortamında başlar. Düşman askerlerinin masum insanlara karşı gösterdiği zalim ve canavarca tutuma daha fazla dayanamayan ben-anlatıcı, savaşa katılmak üzere harekete geçme kararı alır. Hilâl-i Ahmer çadırındaki hemşire ve hastaların onu aldığı karardan vazgeçirmeye çalışan korku ve endişe dolu bakışları arasında savaş meydanında koşmaya başlar. Kendisine isabet eden kurşunlara ve etrafındakilerin “Kadın kadın! Harbe giremez, geri dön!..” (Emine Semiye, 1912: 330) şeklindeki uyarılarına rağmen geri adım atmaz ve Türk ordusundaki komutanlardan birinin de desteğini alarak kendisine verilen süngüyle âdeta uçarak sınırı geçer. Ben-Anlatıcı’nın ulaştığı yerde artık ne düşman mevzileri ne de ahalisi vardır. Çok geçmeden başkışı, düşman askerlerinin insanlık dışı işkencelerine maruz kalmış kadınların heyulalarından oluşan bir alayla karşılaşır. “Biz insaniyetin unuttuğu mazlumlara ervahtırız!” (Emine Semiye, 1912: 332) diye bağışan masum kadınları gördükten sonra intikam almak amacıyla düşman kışlasına yönelen ben-anlatıcı, kolundaki Hilâl-i Ahmer simgesini süngüsüyle keserek düşman sancağının üstüne diker. Ruhunda derin bir sarsıntı hisseden Ben-Anlatıcı bir ürperme hissettiği sırada “Hastabakıcı gömleğiniz bitti, bir defa gidip bakar mısınız?” (Emine Semiye, 1912: 332) sözüyle uykusundan uyanır. Gördüğü rüyanın etkisinden bir süre çıkamayan Ben-Anlatıcı, çok geçmeden Etfal Hastanesinde olduğunun farkına varır. Rüyasında düşman ordusuna süngüsüyle saldıran Ben-Anlatıcı, kadın olduğu için hastabakıcı olarak cephe gerisinde olmasından üzüntü duyar. Eser, bir hemşirenin yaralı bir askerin son isteği olarak annesine mektup yazmak istemesi haberini verdikten sonra, Ben-Anlatıcı’nın erkeklerin manevi güçlerini kadınlardan aldıkları ve bu yönüyle erkeklerin, ister istemez gittikçe yükselen kadınların önünde eğilmeye mecbur kaldıkları doğrultusundaki değerlendirmesiyle sona erer.

Hikâyede, Rumi takvime göre “18 Teşrin-i Evvel Sene 328 Perşembe” olarak verilen tarih, miladi takvime göre 31 Ekim 1912’dir. Balkan Savaşları’nın başladığı 8 Ekim 1912’den üç hafta sonrasına denk gelen bu tarih, aynı zamanda hikâyenin vaka zamanına işaret eder. Balkan Savaşları’nın başlamasının ardından Osmanlı ordusu 23 Ekim 1912’de kendisinden üç kat daha büyük Bulgar ordusuna yenilerek Çatalca’ya kadar çekilmek zorunda kalmıştır (Küçük, 1992: 24). Hikâyede bu olayların yaşandığı zaman dilimi işlenmiştir. Eserde geçen, “Of aralarında henüz çocuk sayılan ve Bulgar denâetine kurban olan birçok genç kızcağızlar da var ki perişan saçlarıyla dişlenmiş yüzlerini ve parçalanmış sinelerini örtmüşler.” (Emine Semiye, 1912: 332) cümlesinden de Osmanlı Devleti’nin Bulgarlarla yaptığı savaşa atıfta bulunulmuştur.

Eserde rüya ve rüya sonrasında işlenen vaka zamanı aynıken itibari zamanda farklılık gözlenir. Rüya gündüz saatlerinde hududa doğru harekete geçen başkışının yolculuğu gece saatlerinde sona erer. İşlenen itibari zaman, başkışının

uyuyakalıp rüya görmesi, uyanması ve uyandıktan sonraki birkaç dakikalık zamanı içerir. Bu zaman diliminin tahmini olarak yarım saat ile bir saat arasında bir süreye denk geldiğini söylemek mümkündür.

Savaş meydanı, Hilâl-i Ahmer çadırı, Etfal Hastanesi, düşman kışlası ve Ben-Anlatıcı'nın hudut seyahati sırasında dolaştığı yerler hikâyede geçen mekânlardır. Bu mekânlar; insan-mekân ilişkisi bağlamında algısal açıdan değerlendirildiğinde, mekânla kurulan bağda başkışının vatani korumak için düşmana karşı savaşma arzusunun belirleyici olduğu görülmektedir. Rüyadan uyandıktan sonra cephe gerisinde bir hastanede olduğunu hatırlayan başkışı, aktif olarak savaşın içinde bulunmadığı bu yerde kendisini sıkışmış ve hapsedilmiş hisseder. Öyle ki yaşananların sadece bir rüya olmasından dolayı büyük üzüntü duyar: “Ben bütün bu hayırlı hakikatlere karşı sıkıla sıkıla baktığım hâlde rüyamdaki hudut seyahatini cidden icra edemediğime teessüflerle yanmaktan da kendimi alamıyorum” (Emine Semiye, 1912: 332). Hastane; yaşam koşulları ve konfor açısından savaş alanından çok daha iyi olmasına rağmen başkışı, kadınlara biçilen “cephe gerisinde askerlere yardım etme” rolünü içine sindiremez. Cephe gerisinde kendini pasif ve faydasız hisseden başkışı için cephe önü ruhen ve fikren kendini gerçekleştirebildiği ve aidiyet bağı kurabildiği yerdir. Henüz hudut yolculuğuna başlamadan önce sıcak çatışmanın uzağında bulunduğu Hilâl-i Ahmer çadırında “O hilâlin kırmızı renginde toplanmış tazallüm-kâr eninler muttasıl kulağımı doldururken, can sıkısıyla ezilen kalbimde yükselen bir şey var...” (Emine Semiye, 1912: 330) diyen başkışı, yolculuğa başladıktan sonra savaş alanından geçerken “Üstüme yağan kurşunlar bir gölge üstünden geçer gibi bir iz bile bırakmadan vücudumun bir tarafından girip diğer tarafından çıkıyor... Ben ne bir acı ne bir sarsıntı duymayarak hep koşuyorum...” (Emine Semiye, 1912:330) diyerek benliğiyle mekân arasında kurduğu bağı dile getirir.

Hikâyede işlenen mekânları; anlatı kişinin kendini mutsuz, huzursuz ve güvensiz hissettiği “çatışma mekânları” olan kapalı-dar mekânlar ve “uyumun ve huzurun mekânları” olan açık-geniş mekânlar (Korkmaz, 2015: 93) açısından tasnif edersek; başkışının düşmanla doğrudan savaştığı; savaş meydanı, düşman kışlası ve hudut seyahati sırasında dolaştığı yerler açık-geniş mekânken; cephe gerisindeki mekânlar, Etfal Hastanesi ve Hilâl-i Ahmer çadırı kapalı-dar labirentleşen mekân özelliği gösterir.

“Hudut” hikâyesinin şahıs kadrosu, başkışı ve fon karakterlerden oluşur. Başkışı, “yapıyı oluşturan bütün unsurların merkezi olan” (Stevick, 2017: 143) kişidir ve hikâyenin varoluş sebebidir. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda “Hudut” hikâyesinin başkışısı Ben-Anlatıcı’dır. Sosyal hayatın içinde, iyi eğitilmiş, çalışkan, düşünen, sorgulayan, üreten, farkındalık düzeyi yüksek, millî bilince sahip, cesur ve yardımsever biri olan başkışı, modern Türk toplumunun inşası bağlamında Türk kadınları için rol-model olma misyonuna sahiptir. Bu misyonun zemini, başkışının fikir dünyası ve aksiyoner kişiliğiyle inşa edilirken anlatı kişinin fiziksel özelliklerine hiç değinilmez. Bunun sebebi; yazarın, kadını fiziksel özellikleriyle konumlandıran ve “beden”e hapseden zihniyeti eleştirerek kadını “birey” ve “yurttaş” yönüyle öne çıkarmak istemesidir.

Hikâyede başkışının isminin olmayışını iki açıdan değerlendirmek mümkündür. Birincisi; kahraman bakış açısı ve anlatıcının tercih edildiği eserde, başkışı yazarın hayatından esinlenilerek kurgulanmıştır. Bir başka deyişle başkışı, eserde yazarın sözcüsü konumundadır. Bir anı/hatıra havası taşıyan hikâyede başkışı, anlatıcı ve yazar bütünleşmiş durumdadır. Bu durumdan kaynaklı olarak da başkışının ismine yer verilmemiş olması muhtemeldir. İkinci olarak ise her ne kadar hikâye, başkışının gördüğü rüya merkezinde şekillense de eserin toplumcu yönü ağır basmaktadır. Başkışı, düşmana karşı cesurca mücadele eden/edecek olan ve bu gücü ve inancı kendinde hisseden Türk kadınlarını temsil etmektedir.

Fon karakterler, “anlatma esasına bağlı edebî eserlerde, mahallî rengi aksettiren, dikkatlere sunulmak istenen vaka veya vaka parçasına ait tablonun gözler önünde daha iyi tecessümüne hizmet eden şahıslar”dır (Aktaş, 1991: 158). Türk askerleri, düşman askerleri, düşman zulmüne maruz kalan Türk kadınları, Hilâl-i Ahmer’de çalışan görevliler, Etfal Hastanesindeki Cemiyet-i Hayriye gönüllüleri ve hastanedeki yaralı askerler hikâyedeki fon karakterlerdir. Eserde yer alan fon karakterler; düşman zulmünün, savaşın zor şartlarının, millî duyguların, vatanseverliğin, cesaretin, fedakârlığın, azim ve kararlılığın daha iyi işlenmesini sağlayan aracı kişilerdir.

İzleksel Kurgu

“Hudut” hikâyesinin izleksel kurgusu, vatanseverlik ve toplumsal cinsiyet izlekleri merkezinde şekillenir. Hikâyede bu izlekler, Ben-Anlatıcı'nın gördüğü rüya ve sonrasındaki rüya ve gerçek hayat arasındaki farklılıkların sorgulanması

aracılığıyla işlenir. Anlatılarda yer alan rüyayı, “ütopik hürriyetin ta kendisi” olarak tanımlayan Özgül; aklın, fiziğin ve cemiyetin sınırlarını aşmış bir hürriyete kapılan zihin ve ruhun düşüncelerinin ve hayallerinin rüyaya konu olacağını, o gün için gerçekleştirilmesi mümkün görünmeyen şeylerin rüyada yadigarımadığını, eğer reel yaşamda çekilen sıkıntılar sosyopolitik sebeplere dayalıysa rüyanın kurgusal dünyasının bu sorunların çözümü yahut bu sorunlardan kaçış için gerekli atmosferi oluşturduğunu vurgular (2004: 20-21). “Hudut” hikâyesinin temelini oluşturan rüyayı, Özgül’ün bu tespitlerinden hareketle analiz etmek mümkündür. Kadınların savaşa katılmasını doğru bulmayan ve kadını cephe gerisindeki faaliyetlerle sınırlayan anlayışı eleştiren Ben-Anlatıcı’nın bu düşüncesi, o dönem Türk toplumunun düşünce yapısı ve kadına bakış açısının sınırlarını aşan ve gerçekleştirilmesi mümkün görünmeyen bir fikir olarak görünmekte olup⁹ Ben-Anlatıcı gördüğü rüya sayesinde hem kamuoyunda bu konuya yönelik bir farkındalık yaratmayı hem de kadına yönelik mevcut anlayışa dair eleştirilerini daha açık bir şekilde dile getirmeyi amaçlar. Eleştirinin hedefinde ataerkil anlayış vardır. Kadını, ana olarak ulusu için doğurduğu oğullar bakımından yücelten ve dışarıdan gelecek bir saldırıya karşı doğurduğu oğlu tarafından korunması gereken bir varlık olarak gören ataerkil yaklaşım, kadınlara yüklenen savaş eyleminin oldukça sınırlı kalmasına yol açar (Taner ve Gökalp, 2019: 17). Kadının, ulusun devamlılığını sağlayan yeni nesilleri dünyaya getirip yetiştirme özelliği ve bu yönüyle millî, manevî ve kültürel değerleri geleceğe taşıma ve aktarma misyonu, kadınları savaş zamanında erkekler tarafından korunması gereken ve aynı zamanda vatanla ve millî değerlerle özdeşleştirilen bir noktaya taşımıştır. 18. yüzyıl ile birlikte güçlenmeye başlayan Milliyetçilik fikri; ulus, ulusal değerler ve ulus-devleti kadınla özdeşleştirir (Arman ve Şerbetçi, 2012: 75). Argunşah’a göre de milliyetçi söylemde kadın bedeni, vatan toprağı ile özdeşleştirilir. Kadın; milletin ve ailenin biyolojik saflığını sürdüren, onlara ait tarihsel deneyimi saklayan, taşıyan ve aktaran hafızasıdır (2021: 389-408). Bu düşünce kadının, vatan savunması ve savaş konusunda erkeğe göre daha sınırlı bir hareket alanına sahip olmasıyla sonuçlanmıştır. “Hudut” hikâyesinde kadını, savaş alanının dışında tutan zihniyet eleştirilmiş ve konunun kadınlık-erkeklik ve cinsiyet ayrımı açısından değil vatanseverlik noktasından değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Böylece vatan sevgisinin, toplumsal cinsiyet rollerini aşan bir duygu olduğuna işaret edilirken; kadın, cephe gerisiyle ve aile içiyle sınırlandırılan pasif bir rolden sıyrılarak vatani için kaygılanan, mücadele eden aktif bir vatansever yurttaş kimliğiyle öne çıkarılır.

Emine Semiye, cinsiyet eşitsizliği bağlamında kadına yaklaşım tarzını eleştirirken yer yer hâkim düşünceyi yansıtan uygulamaları göstermekten kaçınmaz. Hikâyede Ben-Anlatıcı gördüğü rüyada sınır boyunda ilerlerken Bulgar askerlerinin zulmüne uğramış, tecavüzlerine maruz kalmış kadınlardan ve perişan durumdaki çocuklardan oluşan bir gruba karşılaşır: “Of aralarında henüz çocuk sayılan ve Bulgar denâetine kurban olan birçok genç kızcağızlar da var ki perişan saçlarıyla dişlenmiş yüzlerini ve parçalanmış sinelerini örtmüşler. Beyaz bekaret gömleklerinden kanlar damlıyor. Ve o can tırmalayıcı haileden bir intikam kokusu buharlanıp yükseliyor. Onlar hep bir ağızdan bana -İşte Sofya! Dur ve bizi dinle... Biz insaniyetin unuttuğu mazlumlar ervahıyız! diye bağırıyorlar...” (Emine Semiye, 1912: 332). Savaşın kadınlar ve çocuklar üzerindeki travmatik etkisini gösteren bu olay, aynı zamanda cinsel saldırıya maruz kalan kadın aracılığıyla kadının mensup olduğu milleti aşağılamaya ve hor görmeye çalışma çabasının bir sonucudur. Arman ve Şerbetçi’ye göre “politik ve cinsel üstünlük arasında önemli bir bağ vardır. Bu bağlamda, cinsel sömürünün ulus bilinci üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin; işgal edilmiş uluslar kadınsılaşmış, boyun eğmiş ve hadım edilmiş olarak görülür” (2012: 74). Hikâyede Bulgar ordusunun zulmü, Bulgar askerlerinin saldırısına maruz kalan genç kızlar aracılığıyla somutlaştırılır. “İnsaniyetin unuttuğu mazlumlar ervahı” (Emine Semiye, 1912: 332) olarak nitelendirilen grubu gören Ben-Anlatıcı’nın düşmandan intikam alma duygusu hat safhaya ulaşır ve düşmanın ordugâhına doğru harekete geçer. Bu durumu üç açıdan değerlendirmek mümkündür: Birincisi Ben-Anlatıcı, Bulgar ordusunun Türklere karşı insanlık dışı muamelelerini eleştirmek ve Türklerin düşmana karşı verdiği savaşta haklılığını ortaya koyarak halkı düşmanla kararlılıkla mücadele etmeye motive etmek ve toplumda millî birlik ve beraberlik şuurunu güçlendirmek istemiştir. İkinci olarak Ben-Anlatıcı, Türk kadınlarına karşı yapılan cinsel ve fiziksel saldırı aracılığıyla Türk milletini aşağıladığını zanneden ve kadın bedenini araçsallaştırarak “şey”leştiren zihniyeti eleştirir. Son olarak ise Ben-Anlatıcı’nın gördüğü rüyada bile kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımın izlerinin görülmesi; eserin başkişisinin arzulanığı, her alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlandığı,

⁹ Millî Mücadele Dönemi’nde Halide Edip Adıvar, Gördesli Makbule, Binbaşı Ayşe, Nezahat Hanım, Asker Saime, Kılavuz Hatice, Tayyar Rahime, Fatma Seher Hanım gibi birçok kadın savaşa katılmıştır; ancak bu örneklerin sayısı kadınların savaşa katılması konusundaki hâkim görüşün değiştiği çıkarımını yapmak için yeterli görünmemektedir.

kadına karşı ön yargılı yaklaşımların ortadan kalktığı, kadının bedene ve bedensel özelliklerine indirgenmediği bir toplum için katedilmesi gereken epey bir yol olduğunun ve bu amaç doğrultusunda çok çalışılması gerektiğinin ifadesidir.

Ben-Anlatıcı, cephede savaşmayı erkeklikle bağdaştıran düşünceyi, “Birçok yaşlı, orta ve genç hanımların dört senelik mesailerıyla vücuda gelen daha birçok hayırlı hakikatleri dinledikçe ben de hülya âleminden sıyrılarak kadınlığa ric’ati düşünüyorum.” (Emine Semiye, 1912: 332) diyerek eleştirir. Kadınların, erkekler gibi vatanlarını savunmaları sadece hülya âleminde yaşanabilecek bir durumdur. Vatan savunması için kadın-erkek ayırt etmeksizin topyekûn bir dayanışma içinde olunmasının gerekliliğini vurgulayan Ben-Anlatıcı, eserde hayal-hakikat çatışması içerisinde savrulup durur. Bir taraftan cemiyetler ve dernekler aracılığıyla hastanelerde ve çeşitli kurumlarda kadınların ordu yararına gerçekleştirdiği faaliyetler, diğer tarafta düşmana karşı sınır boyunda verilen mücadelenin hayali... Ben-Anlatıcı kadınlıkla bağdaştırılan cemiyet faaliyetlerinin bir parçası olmaktan ve orduya fayda sağlamaktan dolayı mutluluk ve gurur duyar. Onu rahatsız eden bu faaliyetlerin yanı sıra dilediği gibi savaş meydanında düşmana karşı mücadele edememesidir. Zira Ben-Anlatıcı için vatan sevgisini ve Türklüğe olan bağlılığını göstermesi ancak cepheye gitmesiyle mümkündür: “Ah ben o kanlı fakat şanlı hududu istiyorum ki orada şehitler arasında unutulup kalmış muazzez yaralılarımızı çekip çıkararak onları hayata iade etmek vazifesini ifa ile Türklüğümü gösterebileyim. Fakat heyhat... ‘Sen kadınsın’ diyerek beni çiçeklerle taçlanmış böyle mütebessim bir hat boyuna koydular” (Emine Semiye, 1912: 333). Ben-Anlatıcı’nın kadın olduğu için cepheden uzak tutulmasına olan isyanını açıkça ifade eden bu cümleler, Türk kadınının “birey” ve “yurttaş” kimliğiyle var olma çabasının tezahürüdür. Ben-Anlatıcı’nın bu çabayı erkek/likle özdeşleşen “ordu” ve “savaş” kavramları içerisinde göstermeye çalışması, kadının köleleştirilmesinin eleştirildiği romanlardan, kadının neden erkeklerle birlikte cephede savaşmasına müsaade edilmediğinin sorgulandığı hikâyelere gelinmesi, Türk edebiyatı ve fikir hayatında kadının toplumdaki konumunu yükseltmeyi ve güçlendirmeyi amaçlayan çalışmaların ve bu konudaki farkındalık düzeyinin Tanzimat Dönemi’nden II. Meşrutiyet Dönemi’ne kadar geçen süre içerisinde geldiği noktayı göstermesi açısından dikkate değerdir.

Hikâyenin sonunda Ben-Anlatıcı, fiziksel ve manevi güç açısından kadınlık ve erkekliği karşılaştırır: “Cesaretimizi takdir edemeyerek bizi böyle çiçekli muhitlerde ufak hizmetlerle avutan erkeklerimizin hakikate uzanamayan fikirlerini muahezeden mütevellit deruni isyanım onların kudret ve kuvvetten düşünce ilk evvel analarından istimdat etmeleri! sebebine sükûnet buldu. Evet biz şefkat ve rikkatımızla onlara karşı daima yükselmekteyiz. Manevi kuvvetlerinin menbâı olmaklığımız hasebiyle o kadar yükselmekteyiz ki onlar müftekir bulundukları şefik ve rahim mâderâne bakışlarımız önünde ister istemez eğilmeye mecbur kalıyorlar!” (Emine Semiye, 1912: 333). Gücünü “erk”ten alan erkeklik, erkin zayıflaması ve/veya işlevsiz hâle gelmesiyle güçten düşer ve iktidarı zayıflar. Sınırları ve kaybedilme koşulları belirsiz, değişken ve geçişken bir özelliğe sahip olan erkeklik (Sancar, 2009: 19), güç kaybının yarattığı boşluk ve savrulmayla maneviyatla ve duygularla özdeşleşen kadına yönelir. Hikâyede kadınların; erkekliği onarma, onun manevi ve duygusal boşluğunu tamamlama misyonuyla yine “kadınların cesaretini takdir edemeyen” erkekler tarafından bir araca dönüştürülmesi ve erkeğin ancak iktidarı zayıflayınca kadına yönelmesi eleştirilir. İnsanı psikolojik, ruhsal ve sosyal açıdan ayakta tutan ve hayati önem taşıyan manevi güce sahip olmaları sebebiyle kadınların, erkeklere karşı üstünlüğünün altı çizilirken gündelik yaşamın birçok alanında erkeklerin gerisinde kalan kadınların fitraten sahip oldukları, erkeklerin de fitraten ihtiyaç duyduğu “şefkat” ve “rikkat” aracılığıyla erkekler karşısında “yükselme” imkânına sahip olması; kadının ilerlemesi ve yükselmesinin devletin ve kamunun imkânlarıyla desteklenen cinsiyet eşitliği bilinci ve farkındalığıyla değil ancak ve ancak fitraten sahip olunan hasletler aracılığıyla mümkün olduğuna işaret edilir. Bu doğrultuda yazarın toplumsal cinsiyet eşitliği ve modern Türk kadını kimliğinin inşası konusunda umutlu olmakla birlikte katedilecek çok fazla yol olduğuna inandığı ve bu amaç uğrunda çok çalışılması gerektiği hususuna dikkat çektiği ifade edilebilir.

“Hudut” hikâyesinin izleksel kurgusu; kişiler, kavramlar ve semboller düzleminde aşağıdaki şemada gösterilmiştir:

Tablo 1. “Hudut” Hikâyesinin İzleksel Kurgusu

	Ülkü Değer (Tematik Güç)	Karşıt Değer (Karşıt Güç)
Kişi	Ben-Anlatıcı, Türk askerleri, savaş mağduru kadınlar, gaziler, Cemiyet-i Hayriye gönüllüleri	Düşman askerleri

Kavram	Vatanseverlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, özgürlük, mücadele, cesaret	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, esaret, zulüm,
Simge	Süngü, hilal	Düşman sancağı, Sofya

(Kaynak: Korkmaz, 2002: 273)

Dil Anlayışı

Emine Semiye'nin “Hudut” hikâyesi, eserin yazıldığı dönemin hâkim edebî anlayışı olan Millî Edebiyat akımının dil anlayışı doğrultusunda kaleme alınmıştır. Bu anlayışı, millî bir edebiyatın millî bir lisanla oluşabileceğini söyleyen Ömer Seyfettin'in “Yeni Lisan” makalesinde ortaya koyduğu dil anlayışı bağlamında açıklamak gerekir. 19. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte açıkça görülmeye başlayan dilde ve edebiyatta yerlileşme çabası, Osmanlı Devleti'nde yaşanan siyasi ve sosyal gelişmelerin de etkisiyle Türkçülük fikrinin ve millî bilincin yükselişe geçmesiyle II. Meşrutiyet Dönemi'nde güç kazanmış ve edebî eserlere tatbik edilmiştir. “Yeni Lisan” makalesi yıllardır devam eden dilde sadeleşme arayışı ve çabasının en net yol haritasıdır. Türkçeyi gereksiz yabancı kelimelerden ve yabancı dil bilgisi kurallardan arındırmayı ve yazı diliyle konuşma dilini birleştirmeyi amaçlayan ve halkın anladığı dili esas alan Yeni Lisan anlayışı (Ömer Seyfettin, 2014: 75-81) Emine Semiye'nin “Hudut” hikâyesine de tesir etmiş ve eser İstanbul Türkçesi esas alınarak oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Tek ölçüt olmamakla beraber, 1165 kelimededen oluşan hikâyede “Hilâl-i Ahmer” ve “Cemiyet-i Hayriye” gibi özel isimler haricinde izafet tamlaması kullanılmaması ve Arapça-Farsça kökenli kelime sayısının oldukça sınırlı olması Yeni Lisan anlayışının hikâyeye başarılı bir şekilde tatbik edildiği kanaatini güçlendirmektedir.

Sonuç

Emine Semiye'nin “Hudut” hikâyesi gerek içerik gerekse dil ve üslûp açısından Millî Edebiyat anlayışına uygun olarak kaleme alınmış bir hikâyedir. Tezli bir yapıya sahip olan ve vatanseverlik fikri ve kadın kimliği izleklerinin ele alındığı hikâyede rüya tekniği, zaman ve mekân unsurları açısından esere hareketlilik kazandırsa da norm ve kart karakterlerin yer almaması ve kişilerin tek boyutlu ve yüzeysel ele alınması eserde izleklerin derinlemesine işlenememesine sebebiyet vermiştir.

Eser; kadına karşı yerleşik bakış açısının ve düşünce sisteminin kamuoyunda tartışmaya açılması, kadının davranışlarını kısıtlayan yaklaşımın açıkça eleştirilmesi ve toplumda bu yönde bir farkındalık ve bilinç oluşturmaya çalışılması açısından Türk edebiyatı ve fikir hayatı için kayda değer bir metin olmakla beraber Tanzimat Dönemi ile başlayan ve II. Meşrutiyet Dönemi'nde Osmanlı'daki çağdaşlaşma sürecinin hız kazanmasıyla gücünü artıran kadın hareketinin geldiği noktayı göstermesi açısından da dikkat çekicidir. Hikâyede Türk kadınının, toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıplaşmış davranış biçimlerini sorgulamaya ve eleştirmeye başlaması oldukça önemli bir aşama olarak yansıtılırken arzu edilen noktaya ulaşmanın hiç de kolay olmayacağına işaret edilir.

Emine Semiye'nin diğer hikâyeleriyle karşılaştırıldığında¹⁰ “Hudut”, tespit edilebildiği kadarıyla yazarın Balkan Savaşları'nı ve savaş meydanını birçok yönüyle kadın bir başkışı aracılığıyla işlediği ilk ve tek hikâyesidir. Eser, Emine Semiye'nin vatanseverlik izleği merkezinde kurgulanan “Bir Gecelik Gelin”, “Hamza Bin Zübeyr”, “Bir Osmanlı Kahramanı Daha! Hüseyin”, “Bir Damla Kan Bir Damla Gözyaşı” ve “Emin” hikâyeleriyle benzerlik göstermektedir. Eserlerinde kadın konusunu genellikle aile içinde, evlilik ve kadın-erkek ilişkileri ekseninde ele alan Emine Semiye, “Hudut”ta evin ve ailenin dışına çıkarak kadın konusunu kamusal alanda ve erkeklerle özdeşleşen ordu içerisinde ilk kez tartışmaya açar. Ayrıca bu hikâye; yazarın hayatından en yoğun izler taşıyan, yazarın kendi kimliğini ve düşüncelerini en açık şekilde ifade ettiği eseridir.

¹⁰ Karşılaştırmaya tabi tutulan hikâyeler şunlardır: “Bir Müttehassisenin Tefekkürâtı”, “Hiss-i Rekabet”, “Havf”, “Felaket”, “Zekâvet”, “Bir Gecelik Gelin”, “Hamza Bin Zübeyr”, “Bir Osmanlı Kahramanı Daha! Hüseyin”, “Bir Damla Kan Bir Damla Gözyaşı”, “Emin”, “Kıymet-i Nisvîyet”, “Taş Hatun”, “Emir Çoban Kızları yahut İki Kadında Aynı Talih: Bağdat Hatun”, “Dilşat Hatun”, “Yüreği Yanık Valide”, “Yetmişlik Gelinle Seksenlik Güvey”, “Cumur Subayları”. Ayrıntılı bilgi için bk. (Bulut, 2022).

Sonuç olarak; savaşın yıkıcı ve travmatik yönünü, vatanseverliği ve kadının toplumsal sınırlılıkları ile çağdaş Türk kadını kimliğinin inşası hususunu birleştiren “Hudut”; II. Meşrutiyet Dönemi’nin siyasi, sosyal, fikrî ve edebî koşullarından beslenen ve devrine ayna tutan bir eser hüviyetine sahiptir.

Yazar Katkıları: **Tek Yazar** Fikir ; Tasarım Denetleme ; Kaynaklar ; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi ; Analiz ve/veya Yorum; Literatür Taraması ; Yazıyı Yazan ; Eleştirel İnceleme

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, derginin eski alan editörüdür. Bu yıl hiçbir süreç yönetmemiştir ve tüm editöryal görevlerinden alınmıştır.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Belgesi: -

Author Contributions: **Sole Author** Concept ; Design ; Supervision-Resources; Data Collection and/or Processing; Analysis and/or Interpretation ; Literature Search ; Writing Manuscript ; Critical Review

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author is a former section editor of the journal, has not managed any processes this year, and has been relieved of all editorial duties.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Ethical Committee Approval: -

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (1991). Roman sanatı ve roman incelemesine giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Argunşah, H. (2021). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde savaşın kadın yüzleri: Nakarat. KARE- Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi. 11, 389-408.
- Arman, M. N. ve Şerbetçi, D. (2012). Postkolonyal feminist teoride milliyetçilik, militarizm ve savaş karşıtlığı. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14, (3), 65-83.
- Berg L. B. ve Lune H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (H. Aydın, Çev.). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Bozdoğan, A. (2007). Birinci Yeni Lisan makalesini Millî Edebiyat akımının bildirgesi olarak okumak. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 11, (2), 251-266.
- Bulut, G. (2022). Emine Semiye Hanım'ın hikâyelerinin dili. [Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Manisa.
- Çakır, S. (2013). Osmanlı kadın hareketi. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Çakmaktepe, Z. (2002). Donanma Mecmûası (İnceleme-Tahlilî Fihrist ve Seçme Metinler). Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, N. (2021). Millî Edebiyat akımının genel özellikleri. Millî Edebiyat. (Edt. Nurullah Çetin vd.), Ankara: İlbilge Yayınları.
- Emine Semiye (1912). Hudut. Donanma Mecmuası. Eylül 1912, 31, 329-333.
- Gökalt Alpaskan, G. (2016). Özyaşam öyküsünde yazarın yeniden doğuşu. Ankara: Ürün Yayınları.
- Jusdanis, G. (2018) Gecikmiş modernlik ve estetik kültür. (Çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Karaca, Ş. (2010). Emine Semiye hayatı-fikir dünyası-sanatı-eserleri. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, Ş. (2017). Biyografik bir okuma denemesi: Emine Semiye'nin romanları. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(3), 697-704.
- Karaca, Ş. (2019). Emine Semiye. Türk Edebiyatı isimler sözlüğü. Erişim Adresi: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emine-semiye>
- Karaca, Ş. (2023). Emine Semiye külliyyatına katkı: "Emin" hikâyesinin psikanalitik çözümlemesi. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları. (15)30, 85-102.
- Kaymaz, K. (2009). Gölgedeki kalem Emine Semiye. İstanbul: Küre Yayınları.
- Korkmaz, R. (2002). Romanda dramatik aksiyonu sağlayan değerlerin görüntü seviyeleri üzerine bazı öneriler. Scholarly Depth and Accuracy- Lars Johanson Armağanı, Ankara: Grafiker Yayınları, 271-282.
- Korkmaz, R. (2015). Romanda mekânın poetiği. Yazınsal okumalar. İstanbul: Kesit Yayınları, 77-99.
- Kurnaz, Ş. (2008). Osmanlı kadın hareketinde bir öncü Emine Semiye. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kurnaz, Ş. (1997). Cumhuriyet öncesinde Türk kadını (1829-1923). İstanbul: MEB. Yayınları.
- Küçük, C. (1992). Balkan savaşı. TDV İslam ansiklopedisi. C. 5. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 23-25.
- Ömer Seyfettin (2014). Yeni lisan. Genç Kalemler Dergisi. (İ. Parlatır ve N. Çetin, Haz.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 75-81.
- Özgül, M. K. (2004). Türk Edebiyatında siyasî rüyalar. Ankara: Hece Yayınları.
- Sancar, S. (2009). Erkeklik: imkansız iktidar. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Sancar, S. (2014). Türk modernleşmesinin cinsiyeti. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stevick, P. (2017). Roman teorisi. (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Taner, B. ve Gökalt, Z. (2019). Kadın ve savaş: sosyal boyutta bir analiz. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi. 1,13-30.
- Toprak, Z. (2014). Türkiye'de kadın özgürlüğü ve feminizm. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Usta, Y. (2016). Meşrutiyet Döneminde sosyal yardım cemiyetleri ve faaliyetleri (1908-1918). Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulu, Y. S. (2022). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e bir aydının anatomisi: İzzet Ulvi Aykurt. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK:

HUDUT¹¹

18 Teşrin-i Evvel Sene 328 Perşembe

“Etfal Hastanesinde”

[329] Gül renkli ve solgun pembe ufukları kirleten barut dumanları arasında top bârikalarından kopan ışıklar Osmanlıların celadet kandillerini yakarak ve uğultulu nağmelerle okuyarak gazilere ileri atılmaları için saik olurken topların kabarttığı ve kanla yoğurduğu huduttaki şehit ve maktûl cesetlerinden müteşekkil istihkâmlar üstünden -her iki tarafın da- aşip geçmekten başka düşündüğü yok!.. Bütün hercümerç âleminde insaniyet miskinâne inliyor...

Tozu dumana katarak boğuşan muhariplerden düşman tarafı -insaniyete gazûbâne bakıp- “Memleketim var, yer isterim!” diye bağırarak ona bir tekme vuruyorken, diğer taraf vatanım ve millî şerefim uğruna canım feda... Yalnız lafzdan ibaret olan insaniyet!.. Sen ki beni vikâye¹² etmedin, şimdi böyle inle!” serzenişleriyle o da ilerliyor...

Bu köpürmüş kan fırtınaları arasında dört tarafımdan vızlayarak geçen kurşunlara birdenbire mütehayyir, korkulu bir nazarla bakınıp duruyordum. Sonra muhterem hastalarımın dolu çadırımın şarapnel dahmesiyle parlanmış Hilâl-i Ahmer bayrağı gözümüne ilişerek- yavaş yavaş muharebe velvelesine benzeyen- hissiyatımda sıcak bir galeyan duymaya başlıyordum. Ve dameni pak, biçare kadınlarımızın, bahusus masum kızcağızlarımızın heder edilmiş kanlarıyla fecii bir imtizacını -kırmızı hilalimizin beyaz zemininde okuyarak kadın olduğumu unutuyorum da hududu aşanlarla beraberce koşmak hevesiyle titriyorum. O hilalin kırmızı rengine toplanmış tazallümkâr eninler muttasıl kulağımı doldururken, can sıkısıyla ezilen kalbimde yükselen bir şey var... Öyle bir şey ki (kadınlık) mevkiimi unutturarak beni ileri itiyor. Önümden müthiş bir cereyanla geçen kan ırmaklarının gülgûn rengi ve ondan mütebahhir ölüm korkusuyla sermestim!

Hilâl-i Ahmer çadırından bana ellerini uzatan hamiyetli refikalarımın nasihatlerine başımla bir ret işareti verdikten ve yüreğimi kabartan bütün (kadınlık) şefkat ve rikkatini onlara vedia ettikten sonra kahhar bir tavırla öne atılıyorum!.. Ben koştukça pıhtılanmış kan dereleri – ayaklarımı [330] ıslatmadan benden kaçıyor... Üstüme yağan kurşunlar bir gölge üstünden geçer gibi bir iz bile bırakmadan vücudumun bir tarafından girip diğer tarafından çıkıyor... Ben ne bir acı ne bir sarsıntı duymayarak hep koşuyorum... Bir süvari fırkası, birtakım kıyafetsiz yayanlarla muhat önüme çıkıverince birden duruyorum.

Kıyafetsiz yayanlar “Kadın kadın! Harbe giremez, geri dön!..” diye bağışarak beni avdete zorlarken, atlıların mümtazlarından otuzu mütecaviz zatlar arasında büyük kafasına fazla mehabet veren koca kavuklu ve alnında büyüklük nuru parlayan bir süvari (ki cümlesinin amirine benziyor) elinde tuttuğu ve yarısına kadar kırmızı bir mayı’ bulunan şişeyi gazanferâne etrafındakilere göstererek:

-İşte hafidimden dökülen benim kanım. Osmancığın şecaat kanı!..

Bu muhterem ve şevketli zat benim “hududa hududa” figanlarımı iştince o mutaassıp yayanlara dönerek: “Ne demek! Bir Türk kadını değil mi? Biz kadınlarımızın gayretiyle, himmetiyle muharebeler kazandık! Yol verdik, gitsin!” emrini ve elime de narin yapıda bir harbe¹³ verince ben yine koşuyorum.

Oh, artık hudut yok... Gece hulûl etmiş, boğulduğu hâlesi içinde gazamı tebrike [331] çalışan ayın hafifçe yaldızladığı uçsuz nihayetsiz fakat masum bir sahada, elimdeki o mübarek harbeyi uzattıkça hilal olup serilen düşman cesetleri üstünden atlayarak alabildiğime koşuyor, adeta uçuyorum!!! Anlaşılmayan bir kuvvet sanki beni rüzgâr hâline koymuş da bir tüy parçası gibi uçuruyor!..

Dağlar, vadiler ve bütün eşya sinemada titreye titreye savaştan şekiller gibi ayağımın altından geri geri kaçarak bana yol veriyor... O aralık hâlesini parçalayarak olanca parlaklığıyla bana tebessüm eden ay da yoluma nurunu sererek rehberlik ediyor...

Artık ne düşman müfrezeleri ne de düşman ahalisi var... Sürü sürü koyunların ve ineklerin otladığı zümrüt gibi çayırın daha ilerisinde latif manzaralarıyla beni selamlayan hazin akşamı derelerin tabii letafetine ve o sevimli hayvanlara muzafferiyetimi müjdelemek niyetiyle azıcık durmak istedikçe, elime harbeyi tutuşturan şanlı Osmancığın amirane sedasıyla:

-İlerle!

Tevbihâtıyla maruz kalıyor ve yine uçuyorum...

Nihayet ahalisi tarafından kâmilten tahliye edilmiş muntazam bir memlekete dâhil oluyorum. Orada el ile tutulmaz şeffaf cisimli; fakat kiminin vücudunda sopa darbelerinden müthiş eserler, [332] kimininkinde bıçak yaraları bulunan kadın heyulalarından fecaatli bir alay önüme dikiliyor!.. Of aralarında henüz çocuk sayılan ve Bulgar denâetine kurban olan birçok

¹¹ Aktarım yapılırken günümüz Türkçesinde kullanılan ve *Güncel Türkçe Sözlük*’te yer alan kelimeler bugünkü yazım şekilleriyle yazılırken; günümüzde kullanılmayan ve/ya *Güncel Türkçe Sözlük*’te yer almayan Arapça ve Farsça kökenli kelime ve tamlamaların özgün şekillerine sadık kalınmıştır.

¹² Koruma, kayırma, esirgeme, sahiplenme, himaye etme.

¹³ Kısa mızrak, süngü.

genç kızcağızlar da var ki perişan saçlarıyla dişlenmiş yüzlerini ve parçalanmış sinelerini örtmüşler. Beyaz bekaret gömleklerinden kanlar damlıyor. Ve o can tırmalayıcı haleden bir intikam kokusu buharlanıp yükseliyor. Onlar hep bir ağızdan bana “İşte Sofya! Dur ve bizi dinle... Biz insaniyetin unuttuğu mazlumlara ervahtır!” diye bağırlıyorlar... Ben, bu “Dur” kumandasından ihtiyarım hilafında bir müddet tevakkuf ediyor ve kolumdaki Hilâl-i Ahmer alametini koparıp harbe geçiriyor sonra boş kalan düşman kışlasına yürüyerek onu zulümle kirlenmiş menhus düşman sancağının üstüne dikiyorum. Fakat heyulaların sözlerindeki uhrevi mehabetten lertzeler içinde etrafıma bakınarak o masum İslam kadınlarının öcünü alabilmek için hücum edecek ve tırnaklarımla parçalayacak zalimleri arıyorum!

Heyhat... Orada benimle mazlum ervahtan gayri canlı bir fert yok! Nihayet o esirî vücutlarda kadınlığa olan taraftarlığını müteşekkirene selamlayarak dağılıveriyorlar. Ben ise bu melûl ıssızlık içinde metanetim sarsılarak ruhuma varıncaya kadar bir donmak hissediyorum!

“Hastabakıcı gömleğiniz bitti, bir defa gidip bakar mısınız?”

Bana edilen bu hitaptan gözlerimi açtım. Pencerenin kenarında hâlâ dayalı duran başım uyuşmuş, rüya mı hülya mı ne olduğunun farkına varamadan geçirdiğim kâbustaki top ve tüfenk gürültülerinden mün’akis bir sersemliğin tesiri altında hâlâ eziliyorum... Hâlbuki hülyalı gürültülere bedel Etfal Hastanesinde çalışan (Cemiyet Hayrına) Hanımlarının (Yüz yirmi bin kat asker çamaşırı diken) makinelerinin sesleri bir hakikatti. Artık harbeme geçirerek kirlî düşman sancağına sapladığım beyaz zemine işlenmiş Hilâl-i Ahmer alameti yerine önümde nazik ve lütufkâr ellerin dikip bana uzattığı beyaz hastabakıcı gömleği de ikinci bir hakikatti.

Birçok yaşlı, orta ve genç hanımların dört senelik mesailerıyla vücuda gelen daha birçok hayırlı hakikatleri dinledikçe ben de hülya âleminden sıyrılarak kadınlığa ric’ati düşünüyorum.

Burada o faydalı hakikatlerden bir nebze bahsetmeliyim. Cemiyet-i Hayriye yüz takım hasta geceliği ve yüz tane battaniye hazırlamış ve bu himmeti yüzünden ilk kafiye olarak Etfal Hastanesine gelen mecruh gazi kardeşlerimizin ihtiyaçları hemen tehvîn edilmiştir. Sa’yı meşkûr olsun.

Ben bütün bu hayırlı hakikatlere karşı sıkıla sıkıla baktığım hâlde rüyamdaki hudut seyahati cidden icra edemediğime teessüflerle yanmaktan da kendimi alamıyorum. Çünkü [333] sabahki ziyaretimde temiz yataklarda oturan bazıları da yatan muhterem gazilerimize edeceğim hizmeti pür-galeyan hissiyatımla azımsıyor, ah ben o kanlı fakat şanlı hududu istiyorum ki orada şehitler arasında unutulup kalmış muazzez yaralılarımızı çekip çıkararak onları hayata iade etmek vazifesini ifa ile Türklüğümü gösterebileyim. Fakat heyhat... “Sen kadınsın” diyerek beni çiçeklerle taçlanmış böyle mütebessim bir hat boyuna koydular.

Burada muharebe kargaşalığına rağmen tıbbî bir intikam hüküm sürüyor. Kanlı topraklar yerine çemenli tarhlar ve aralarında tazelik hâleleriyle çerçevenlenmiş gazilerin hizmetiyle meşgul hanım kızlar görünüyor ki bunlar etrafa hayat serperek koşuyorlar.

Ah, ben ise ne çiçeklerin kokusundan ne de şebabın ferahlık verici manzarasından bir hisse alabiliyorum. Zihnime yerleşmiş hudut seyahati fikrimi keskin dişleriyle ısıarak bana kahhar bir arzu bırakmış. Müntehası Sofya’dan ibaret bir hedefe vusûl... İşte bu emelim kadınlığa yerleşen sair vazifeleri bana unutturuyor!

O hâlimle mütefekkir, beyaz önlüğümü giyerken bir hanım kız da yaralılarından Gazi Mehmetçiği hikâye ediyor:

-Ne dersiniz, “Mehmetçiğe ne istersin?” diye sorduğumuzda “Anacığımıza bir mektup yazmalı, başka bir şey istemem” cevabını vermesin mi? Zaten yeni geldiği zamandan beri hep “Anacığım!” diyerek inliyordu. Hemen de mecruhlarımızın ekserisi daima analarının hasretliğinden bahsediyorlar.

Mehmetçiğe ait bu hikâye beni hayli teselli etti. Cesaretimizi takdir edemeyerek bizi böyle çiçekli muhitlerde ufak hizmetlerle avutan erkeklerimizin hakikate uzanamayan fikirlerini muahezeden¹⁴ mütevellit deruni isyanım onların kudret ve kuvvetten düşünce ilk evvel analarından istimdat etmeleri! sebebine sükûnet buldu. Evet biz şefkat ve rikkatimizle onlara karşı daima yükselmekteyiz. Manevi kuvvetlerinin menbâi olmağımız hasebiyle o kadar yükselmekteyiz ki onlar müftekir¹⁵ bulundukları şefik ve rahim mâderâne bakışlarımız önünde ister istemez eğilmeye mecbur kalıyorlar!

Türk Muharrirelerinden

Emine Semiye

¹⁴ Eleştiri, tenkit

¹⁵ Muhtaç, bir şeye ihtiyacı olan